

ขันติธรรม : กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชน
ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา
TOLERATION: PEACE BUILDING PROCESS OF COMMUNITY
LEADERS ALONG THE THAI-CAMBODIAN BORDER

¹พระครูสิริคณาภิรักษ์, ²สรวิทย์ งามหอม, ³ชุมพล ศรีราตรี และ ⁴พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ

¹PhrakruSirikanapirak, ²Sarawut Ngahom,

³Chumpon Sriratree and ⁴Phraponsawan Thitiyano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Sisaket Buddhist College, Thailand

¹pr_tao@hotmail.co.th

Received May 10, 2021; Revised July 12, 2021; Accepted August 25, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาหลักขันติธรรมกับการดำเนินงานของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา 2) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา และ 3) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ เน้นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงภาคสนาม (Field Research) ผลการวิจัย พบว่า หลักขันติธรรมกับการดำเนินงานของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่า ผู้นำมีการดำเนินงานทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษา โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักขันติ 4 ประการ คือ 1) ความอดทน อดกลั้นต่อความลำบาก ตรากตรำ 2) อดทนต่อทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นทางกาย 3) อดกลั้นต่อ ถ้อยคำด่าว่าหยาบคาย คำเลียดสี และ 4) อดกลั้น

¹ อาจารย์, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

² อาจารย์, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

³ อาจารย์, สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

⁴ อาจารย์ ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

ต่อพลังอำนาจบีบคั้นของกิลเลส กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา พบว่า มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม ประกอบด้วย (1) กระบวนการทางกฎหมาย (2) กระบวนการทางหลักธรรม (3) กระบวนการทางวัฒนธรรม และ (4) กระบวนการทางประเพณี 2) ด้านการเมือง 3) ด้านเศรษฐกิจ และ (4) ด้านการศึกษา วิเคราะห์กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่า ผู้นำมีกระบวนการสร้างสันติ 4 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม ได้แก่ (1) การใช้กฎหมายปกครองเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย (2) การใช้หลักธรรม เช่น หลักสาราณียธรรม และหลักขันติธรรม เพื่อให้เกิดความรัก สามัคคี ความเข้มแข็ง (3) วัฒนธรรม ส่งเสริมให้มีการแต่งกาย การเคารพผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความงดงาม และความรักเมตตา และ (4) ประเพณี เช่น ประเพณีฮีตสิบสองครองสิบสี่ เพื่อให้เกิดความผูกพัน ความสุขสงบ 2) ด้านการเมือง ส่งเสริมหลักประชาธิปไตย มีการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 3) ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการค้าขาย และการสร้างอาชีพ และ 4) ด้านการศึกษา ผู้นำมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในชุมชนและให้การพัฒนาชุมชนอยู่เสมอ

คำสำคัญ: ขันติธรรม; กระบวนการสร้างสันติ; ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

Abstract

This research included the following objectives: 1) to study the toleration principle and the operations of community leaders along the Thai -Cambodian border; 2) to study the process of peace building of community leaders along the Thai-Cambodian border; and 3) to analyze the peace building process of community leaders along the Thai-Cambodian border. The researcher chose to use the qualitative method research i.e. focusing on documentary research and field research. Findings of this research were as follows. The toleration principle and the operations of community leaders along the Thai-Cambodian border were found that the leaders operated the social, political, economic and educational activities based on the four principles of tolerance: 1) tolerance towards difficulties; 2) tolerance in physical suffering; 3) tolerance in verbal abuses of others; and 4) tolerance towards the power and pressure of cravings. The peace building process of community leaders along the Thai-Cambodian border included four aspects: 1) in social aspect, consisting of (1) legal process, (2) ethical process, (3) cultural process, and (4) traditional process; 2) in political aspect; 3) in economic aspect; and 4) in educational aspect. Analyzing the peace building process of community leaders along the Thai-Cambodian border, it was found that the leaders had peace building process in 4 aspects: 1) the social aspects including (1) the use of administrative law to achieve peace and order, (2) the use of Dhamma principles such as states of conciliation and tolerance principles to achieve love, unity and

strength, (3) the use of culture through promoting traditional dress, respecting the elderly with love and mercy, and (4) the use of traditions such as the twelve monthly annual customs and the fourteen rules of governance for peace, happiness and good relationship; 2) the political aspect including enhancing democratic principle and using voting rights; 3) in economic aspect including trade promotion and vocational enhancement; and 4) in educational aspect including knowledge and understanding of leaders to advise for the benefit and development of the communities.

Keywords: Toleration; Peace Building Process; Community Leaders along the Thai-Cambodian Border

บทนำ

กรณีพิพาทชายแดนระหว่างไทยและกัมพูชา ที่ผ่านมามีความพยายามในการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกจนเกิดความขัดแย้งกันขึ้นและประเทศไทยที่เผชิญกับความวุ่นวายทางการเมืองภายหลังการรัฐประหาร การปลุกเร้ากระแสชาตินิยมเพื่อต่อต้านกัมพูชา โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การเมือง ในช่วงต้นปี 2554 ความขัดแย้งระหว่างสองชาติ เพราะไทยและกัมพูชาต่างก็มองว่าการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกคือชุมทรัพย์ด้านการท่องเที่ยวที่ไทยและกัมพูชาจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกันสถานการณ์ชายแดนตึงเครียดมากขึ้นพร้อมกับจำนวนกำลังทหารที่เพิ่มขึ้น การสำรวจแนวชายแดนและการปักปันเขตแดนหยุดชะงัก เนื่องจากเสี่ยงเกินไปที่จะส่งชุดสำรวจร่วมลงไปในพื้นที่ ขณะเดียวกันความวุ่นวายทางการเมืองของไทยทำให้มีการเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและเจ้าหน้าที่ระดับสูงบ่อยครั้งการเคลื่อนไหวของนักขัดขวาง ล้วนเป็นอุปสรรคต่อความพยายามในการเจรจาและส่งผลร้ายต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ สัญญาณเตือนถึงความรุนแรง ในปี 2554 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอาเซียนจัดการแก้ไขความขัดแย้ง อาเซียนสามารถฝ่าด่านสำคัญไปได้เมื่อทั้งสองประเทศยอมรับทีมผู้สังเกตการณ์อินโดนีเซียเพื่อเป็นพยานถึงการหยุดยิงตามแนวชายแดนตอนแรกผู้นำฝ่ายพลเรือนของไทยยอมรับการส่งผู้สังเกตการณ์อินโดนีเซียเข้าพื้นที่ต่อมาก็เปลี่ยนท่าที เนื่องจากฝ่ายทหารไม่เห็นด้วยโดยอ้างว่าคณะผู้สังเกตการณ์จะส่งผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตยทำที่ของทหารในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการแย่งชิงอำนาจภายหลังการรัฐประหารยังคงไม่ยุติ ข้อพิพาทไทย-กัมพูชายังคงเป็นปัญหาท้าทาย ซึ่งถ้าหากต้องยุติความขัดแย้ง และสร้างสันติภาพอย่างถาวรให้เกิดขึ้น (ไครซิสกรุป นักการทูต, 2553)

จังหวัดศรีสะเกษ มีแนวชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา เริ่มจากช่องโพน อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ถึง ช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ ระยะทาง 127 กิโลเมตร โดยมี 3 อำเภอ

ที่มีอาณาเขตติดกับจังหวัดพระวิหารและจังหวัดอุดรมีชัย ของประเทศกัมพูชา คือ อำเภอ กันทรลักษณ์ระยะทาง 76 กิโลเมตร อำเภอขุนหาญ ระยะทาง 18 กิโลเมตร และอำเภอภูสิงห์ ระยะทาง 33 กิโลเมตร

การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขปราศจากความขัดแย้ง ถือว่าเป็นการวางรากฐานในการอยู่ร่วมกันของมวลชน ถ้ามุขยขาดความอดทนก็จะก่อปัญหาให้เกิดขึ้นอย่างมากมาย มีการขัดแย้งกระทบกระทั่งกันจนเกิดเป็นเรื่องใหญ่ เป็นปัญหาสังคม การกระทำโดยการใช้ความอดทนเป็นรากฐานในการสร้างแนวทาง การดำเนินชีวิตที่ดีงามให้ตนเอง ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ การพยายามฝึกขันติเป็นประจำให้เกิดขึ้นเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมพร้อมทั้งปรับตนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในประเทศ ความอดทนเป็นธรรมที่จะต้องนำมาใช้ในยุคปัจจุบันนี้ เพื่อขจัดปมปัญหาพฤติกรรมของมนุษย์เป็นการยกระดับจิตใจให้มีคุณธรรมโดยนำขันติไปปรับใช้กับความแตกแยกความมุ่งร้ายหมายอาฆาตของบุคคลและสังคม วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมในการบริหารจัดการชีวิตของตนเองและสังคม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข เป็นเครื่องมือในการจัดการกับความขัดแย้งได้ด้วยความสะดวกและไม่ใช้ความรุนแรง รวมไปถึงการใช้ชีวิตด้วยสันติวิธี คือ การดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การแก้ปัญหาหลังจากที่ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว มีความพยายามยุติความขัดแย้งโดยใช้สันติ (มารค ตามไท, 2543) เพื่อระงับยับยั้งไม่ให้ความขัดแย้งขยายไปสู่ความรุนแรงต่อไป โดยใช้การเจรจา การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ที่ผ่านมามีผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างประเทศ มักจะมีการกระทบกระทั่งกัน จนนำไปสู่วิกฤติความขัดแย้งเกิดขึ้น แม้จะใช้ความอดทน แต่ก็ยังไม่ทราบได้ว่าผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา มีความอดทนมากน้อยเพียงใด เพราะยังไม่มีการศึกษาถึงขั้นดิธรรมกระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

กระบวนการสร้างสันติภาพ คือ การสร้างความสงบสุขอย่างแท้จริงที่เกิดจากองค์ประกอบต่างๆของสังคม เริ่มตั้งแต่องค์ประกอบระดับพื้นฐานที่สุดคือมนุษย์แต่ละบุคคล ซึ่งมีมนุษยธรรม มิตรภาพ ศีลธรรมและธรรมะ แล้วขยายไปจนถึงระดับโลกซึ่งเป็นสังคมขนาดใหญ่ที่สุด นอกจากนี้นสันติภาพ เป็นภาวะที่ไม่ใช้ความรุนแรง เป็นวิธีการปฏิบัติที่ไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งถือเป็นเจตจำนงทางสังคม เป็นสภาวะที่มีความสมานฉันท์ ภราดรภาพ และความสามัคคีกลมเกลียวในสังคมมนุษย์ ระหว่างประเทศ ระหว่างเชื้อชาติ มีความอยู่ดีกินดี และมีเสรีภาพ สันติภาพระดับสูงสุดในพุทธศาสนา เป็นสภาวะที่รู้แจ้งโลกและชีวิต เข้าใจสภาพความเป็นจริง ปราศจากภาวะของความขัดแย้งและความรุนแรงทั้งภายในและภายนอก “เป็นอิสรภาพ คือ หลุดพ้นจากความบีบคั้น ทำให้เกิดความสงบสุข สันติ อิสรภาพ ความสงบ ความสุขและสันติภาพจึงเป็นเรื่องเดียวกัน อีกทั้งยังมีความหมายไปไกลสุดถึงนิพพาน คือ

ความหลุดพ้นเป็นอิสระโดยสิ้นเชิง สันติภาพจึงเป็นมาตรฐานของความดีงาม (พระราชันท์ มณี (ภิกขุ ปัญญานันทะ, 2525) การใช้ ชันตินั้นจะต้องมีสติปัญญาประกอบ ความอดทนที่ประกอบด้วยสติปัญญา เป็นความอดทนที่มีความถูกต้องในทางที่ควร “อดทนแล้วจะได้รับความสุข เพราะรู้คุณค่า และยินดีในความอดทน” (พุทธทาสภิกขุ, 2537) แม้การบรรลุมรรคผลนิพพาน”ก็ต้องใช้หลักความอดทน เพราะมีความมุ่งหมายให้บุคคล มีความเข้มแข็ง

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำหลักขันติธรรมมาเป็นแนวทางการสร้างกระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา โดยมุ่งศึกษาในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุนหาญ อำเภอภูสิงห์ ซึ่งเป็นพื้นที่ติดแนวชายแดนไทย-กัมพูชา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญคือผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งผลการศึกษาจะเกิดประโยชน์กับการสร้างสันติให้เกิดขึ้นตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักขันติธรรมกับการดำเนินงานของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา
3. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) สัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย
ประชากรและกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งได้กำหนดให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 34 รูป/คน ดังนี้
 - 1) กลุ่มผู้ปฏิบัติภาครัฐ (Government Sector) ได้แก่ ผู้นำชุมชนทั้งฝ่ายบ้านเมือง และฝ่ายรัฐตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา 8 คน
 - 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติทางศาสนา (Religious Sector) ได้แก่ เจ้าคณะพระสังฆาธิการในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 3 รูป

3) กลุ่มผู้ปฏิบัติภาคชุมชน (Community Sector) ได้แก่ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา 18 คน

4) กลุ่มชายแดนกัมพูชา ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย ประชากร ประเทศกัมพูชา จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการวิจัย : กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ประกอบด้วย

2.1 แบบสำรวจ (Surveying Guide) สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ทำการวิจัย ประวัติความเป็นมา การใช้หลักขั้นตอนการดำเนินงาน และกระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

2.2 แบบสังเกต (Observation Guide) ประกอบด้วย แบบสังเกตแบบความคิดเห็น (Participants Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีความคิดเห็น (Non - Participants Observation) สังเกตสภาพทั่วไปในพื้นที่ หมู่บ้าน แผนที่ชุมชน ข้อมูลด้านสังคม การใช้หลักขั้นตอนการดำเนินงาน กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

2.3 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ชนิด มีโครงสร้าง (Structured Interview Guide) และแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Guide) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดและตามความมุ่งหมายของการวิจัย ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักขั้นตอนการดำเนินงานของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนและการวิเคราะห์กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพขั้นตอนจะเป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีกระบวนการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน ที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันเป็นระบบ (Keith F. Punch, 1998) คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล สรุปยืนยันและตรวจสอบข้อมูล ซึ่งอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปอธิบายข้อมูลเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษา“ขันติธรรม : กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ผลการศึกษา พบว่ากระบวนการสร้างสันติส่วนมากจะเป็นเรื่องของการสร้างความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ประกอบด้วย มิติด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา เป็นกระบวนการสร้างสันติที่พึงประสงค์ สรุปดังนี้

1. ด้านสังคม

(1) กฎหมาย คือ กระบวนการสร้างสันติ ทำให้คนในพื้นที่ ร่วมกันรักษากฎหมาย เพื่อทำให้เกิดความสงบ ไม่ผิดศีลธรรม อันดีงาม

(2) หลักธรรม คือ กระบวนการสร้างสันติ โดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 และใช้หลักขันติธรรม 4

(3) วัฒนธรรม คือ กระบวนการสร้างสันติ โดยผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จะส่งเสริมวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ชายแดน โดยเน้นการแต่งกาย การเรียบริ้วเหมาะสม วัฒนธรรมการยิ้มให้แก่กัน ซึ่งจะเป็นเครื่องผูกมัด ความรัก ความสามัคคี และในระหว่างกันของคนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา

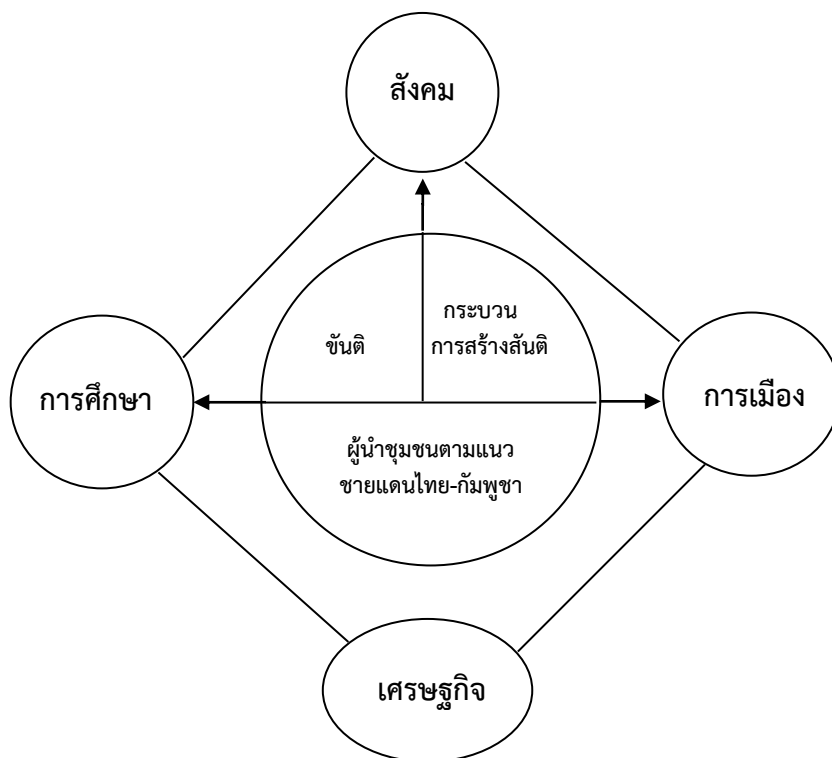
(4) ประเพณี คือ กระบวนการสร้างสันติ โดยผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จะส่งเสริมให้มีประเพณีเช่นประเพณีตักบาตร ประเพณีลอยกระทง ประเพณีตามฮีตสิบสอง ซึ่งประเพณีเหล่านี้จะเป็นสิ่งผูกความรักความสามัคคี ทำให้เกิดความสงบสุข ความรัก เอื้อเฟื้อต่อการ

2. ด้านการเมือง ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ให้ความสำคัญในหลักประชาธิปไตย สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม การแสดงออกทางความคิด การไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

3. ด้านเศรษฐกิจ ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ส่งเสริมให้มีการค้าขายระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ และเป็นการช่วยเหลือกันในทางเศรษฐกิจ

4. ด้านการศึกษา ผู้นำมีการศึกษาสูง ย่อมสามารถให้คำแนะนำของคนในชุมชนได้ และนำความรู้ ที่ได้จากการศึกษา ไปพัฒนาชุมชนให้เกิดความสงบ

ในการสร้างขันติธรรม : กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาสามารถสร้างเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ภาพองค์ความรู้กระบวนการสร้างสันติ

กระบวนการสันติจะเกิดขึ้นได้ อันดับแรกต้องมาจากผู้นำที่มีสันติ เมื่อผู้นำมีสันติ ก็จะนำไปสู่องค์ความรู้ ปัญหา เป็นกระบวนการศึกษา นำไปสู่การสร้างไกลไกลทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ให้เกิดความสงบได้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษา“สันติธรรม : กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. หลักสันติธรรมกับการดำเนินงานของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ส่วนมากจะใช้ความอดทนเป็นหลัก โดยเฉพาะในการดำเนินงานทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษา อาจกล่าวได้ว่า หลักสันติกับการดำเนินงานของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักสันติ 4 ประการ

1) ขันติ หมายถึง ความอดทน ความอดกลั้นต่อความลำบากตรากตรำทาง ธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นทางกายภาพ อาทิ ความร้อน ความหนาว ความหิวกระหาย และความ เหนื่อยล้า

2) ขันติ หมายถึง ความอดทน ความอดกลั้นต่อทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นทางกาย อาทิ เมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สบายกาย เกิดความทุกข์ทรมานขึ้นมาก็รู้จักอดกลั้นเอาไว้ ไม่ก่อความ ทุกข์เพิ่มขึ้นอีก

3) ขันติ หมายถึง ความอดทน ความอดกลั้นต่อความเจ็บอันเกิดขึ้นทางจิต ภาพ เช่นวจาเสียดแทง ถ้อยคำด่าว่าหยาบคาย คำเสียดสี หรือคำกล่าวล่วงเกินให้เกิดความ เสียหาย สร้างความขุ่นเคืองใจด้วยประการต่าง ๆ อันบุคคลไม่พึงปรารถนา

4) ขันติ หมายถึง ความอดทน ความอดกลั้นต่อพลังอำนาจบีบคั้นของกิเลสซึ่ง มี ราคะ โทสะ โมหะ เป็นต้นคอยโน้มน้าวชักนำจิตใจให้ไหลไปตามกระแสแห่งอำนาจฝ่ายต่ำ การอดกลั้นต่อกิเลสก็เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิตที่ตั้งงาม

2. กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ประกอบด้วย

2.1 ด้านสังคม

(1) กระบวนการทางกฎหมาย คือ ผู้นำต้องใช้หลักกฎหมายในการปกครอง บ้านเมือง และชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดความสงบ การใช้หลักกฎหมายในการปกครองจะสร้าง สันติ เพราะหลักกฎหมายหาก มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด สังคมจะเกิดความสงบ หากไม่พา กันปฏิบัติตามกฎหมายก็จะทำให้เกิดความทุกข์ และความขัดแย้งกัน กฎหมายจำเป็นต้อง บังคับใช้ในผู้กระทำความผิด ส่วนผู้ไม่กระทำความผิดก็จะมี ความสงบ ปลอดภัยจากการ กระทำความผิด กฎหมายถือเป็นหลักปกครองบ้านเมืองซึ่งผู้นำจะต้องนำไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ เพื่อทำให้สังคมสงบสุข ดังนั้น สังคมจะเกิดความสงบเมื่อทุกคนปฏิบัติตาม กฎหมายบ้านเมือง

(2) กระบวนการทางหลักธรรม คือ ผู้นำจะต้องอาศัยหลักธรรมเข้ามาช่วยใน การพัฒนาการปกครองบ้านเมืองแล้วการใช้หลักธรรมก็ถือว่าสำคัญ เช่น หลักสารณียธรรม 6 และหลักขันติ

(3) กระบวนการทางวัฒนธรรม คือ การมีวัฒนธรรมที่ดีงามจะทำให้เกิดความ สงบสุข เพราะวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือทางสังคม ที่จะทำให้เกิดความสงบสุข เช่น วัฒนธรรม การแต่งกายวัฒนธรรมการพูดจาไพเราะ วัฒนธรรมการยิ้มให้กับคนในพื้นที่ เป็น วัฒนธรรม ที่สวยงาม เป็นเครื่องผูกมัด ความรัก ความสามัคคี ระหว่างกันของคนในชุมชน

(4) กระบวนการทางประเพณี คือการสร้างวิถีทางจะทำให้เกิดความรัก เอื้อเฟื้อต่อการ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณี บุญตักบาตร ประเพณีตามฮีต 12 ล้วน แล้วเป็นเครื่องผูกมัดความรักความสามัคคีต่อกันของคนในชุมชน

2.2 ด้านการเมือง เป็นเรื่องของอำนาจ และผลประโยชน์ ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จะต้องให้ความสำคัญตามหลักประชาธิปไตย โดยให้สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันของคนในชุมชน ทุกคนย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ตามระบอบประชาธิปไตย แต่ต้องไม่กระทำความผิด หรือไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น จึงจะทำให้เกิดความสงบสุขได้

2.3 ด้านเศรษฐกิจ มีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ของคนในชุมชน โดยเฉพาะหน่วยงานท้องถิ่น ได้มีกระบวนการส่งเสริมการทำมาค้าขาย ระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อเป็นการสร้างไมตรีจิต ทางการค้าที่ดีต่อกันและเป็นการช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งคนในพื้นที่กับคนชาติอื่น เมื่อทำมาค้าขายระหว่างกันจะมีความรัก เอื้อเฟื้อต่อกันเสมอและทำให้การค้าระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชา มีความสงบ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น

2.4 ด้านการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะผู้นำที่มีการศึกษาสูง จะสามารถนำพาให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง การศึกษาเป็นเรื่องของปัญญา ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นผู้มีปัญญา สามารถนำพาให้ผู้นับตามไว้ใจ และต้องใช้ปัญญาไปในทางที่ถูกต้อง และปัญญาต้องคู่กับคุณธรรม หากมีแต่ปัญญา หากขาดคุณธรรมก็ไม่ดี ดังนั้นผู้นำต้องมีปัญญา และคุณธรรม จึงจะทำให้บ้านเมืองเกิดความสงบได้

3. วิเคราะห์กระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

3.1 ด้านสังคม

สังคมชุมชน เป็นสังคมที่อยู่กันอย่างสงบ เป็นสังคมที่เรียบง่าย เมื่อเกิดการเปลี่ยนของโลกยุคใหม่ทำให้สังคมตามแนวชายแดนเปลี่ยนไปจากเดิม แต่ก็ยึดตามหลักการปกครองของประเทศ ซึ่งในสังคมพื้นที่ชายแดนจะมีการกระบวนการสร้างสันติ ดังนี้

(1) กระบวนการทางกฎหมาย พบว่า ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นคนในพื้นที่ โดยมากจะอาศัยหลักกฎหมายในการปกครอง เพราะจะทำให้เกิดความสงบ การใช้หลักกฎหมายในการสร้างสันติถือว่าเป็นหลักสากลที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม อย่างเคร่งครัด เพราะเมื่อทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายก็จะทำให้เกิดความสงบ หากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายก็จะทำให้เกิดความขัดแย้ง เพราะกฎหมายจะบังคับใช้ในผู้กระทำความผิด ส่วนผู้ไม่กระทำความผิดก็จะเกิดความสงบ และจะทำให้ชุมชนมีความสงบ

(2) กระบวนการทางหลักธรรม พบว่า ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ส่วนมากจะใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา เพราะจะทำให้เกิดความสงบทางด้านจิตใจ โดยเฉพาะหลักสาราณียธรรม 6 และหลักขันติธรรม 4 ประการ

(3) กระบวนการทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา มีการส่งเสริมวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ชายแดน โดยเน้นการแต่งกาย การเรียบริ้ว

เหมาะสม วัฒนธรรมการยิ้มให้แก่กัน ซึ่งจะเป็นเครื่องผูกมัด ความรัก ความสามัคคี ระหว่างกันของคนในพื้นที่ชายแดนไทย – กัมพูชา

(4) กระบวนการทางประเพณี พบว่า ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จะส่งเสริมให้มีประเพณีเช่นประเพณีตักบาตร ประเพณีลอยกระทง ประเพณีตามฮีตสิบสอง ซึ่งประเพณีเหล่านี้จะเป็นสิ่งผูกความรักความสามัคคี ทำให้เกิดความสงบสุข ความรัก เอื้อเฟื้อต่อการ

3.2 ด้านการเมือง พบว่า ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ให้การส่งเสริมใช้หลักประชาธิปไตย สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม การแสดงออกทางความคิด การไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

3.3 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะหน่วยงานท้องถิ่น ให้การส่งเสริมการทำมาค้าขาย ระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อเป็นการสร้างไมตรีจิต ทางการค้าที่ดีต่อกันและเป็นการช่วยเหลือกันในทางเศรษฐกิจ ซึ่งคนในพื้นที่กับคนชาติอื่น เมื่อทำมาค้าขายระหว่างกันจะมีความรัก เอื้อเฟื้อต่อกันเสมอและทำให้การค้าระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชา มีความสงบ

3.4 ด้านการศึกษา พบว่า ผู้นำมีการศึกษาสูง ย่อมสามารถให้คำแนะนำของคนในชุมชนได้และนำความรู้ ที่ได้จากการศึกษา ไปพัฒนาชุมชนให้เกิดความสงบ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษา การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้เป็นอเนกประการ แต่ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยกลับพบว่ายังมีปมปัญหาอีกหลายอย่างที่จะได้รับการค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ก็เช่นเดียวกันกับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา รัฐบาลควรส่งเสริมหลักขันติธรรมให้กับผู้นำในทุกระดับ ส่งเสริมด้านประเพณีที่สำคัญร่วมกันเพื่อเป็นกระบวนการสร้างสันติของผู้นำชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

เอกสารอ้างอิง

- ไครซิสกรุป นักการทูต, (2553). รายงานของไครซิสกรุปเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยได้ในรายงานเอเชียฉบับที่ 121 *Thailand: The Calm before Another Storm?* (ประเทศไทย: ความสงบก่อนพายุอีกลูกจะมาเยือน?), เผยแพร่ 11 เมษายน 2554; รายงานเอเชียฉบับที่ 192 *Bridging Thailand's Deep Divide* (ประสานรอยแยกในประเทศไทย), เผยแพร่ 5 กรกฎาคม 2553.
- พุทธทาสภิกขุ, (2537). *ทศพิราชธรรม*, กรุงเทพฯ: ธรรมสภา,
- พระราชันนัทธนี (ภิกษุ ปัญญานันทะ), (2525). *คำสอนผู้บวชใหม่ อบรมพระนวกะ*, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ: หจก. การพิมพ์พระนคร.
- มารค ตามไท, (2543). *การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีในสันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง*, กรุงเทพฯ: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Keith F. Punch (1998). *Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches*. London: Sage Publication.